

رهیافت فرهنگ دینی

فصلنامه علمی تخصصی

سال اول - شماره چهارم - زمستان ۱۳۹۷

واکاوی مدیریت فرهنگی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)^۱

مریم مشکواتی^۲

طیبه میرشکاری^۳

چکیده:

فرهنگ اساسی ترین جنبه زندگی اجتماعی در جامعه به حساب می آید. در حقیقت، همان گونه که افراد شخصیت و هویت خاص خود را دارند، جامعه نیز مانند موجود زنده ای است که فرهنگ، شخصیت آن را مشخص می کند. در جهان امروز سرعت تغییر و تحول در ساختارهای مختلف اقتصادی و اجتماعی از سرعتی چشمگیر برخوردار گشته است، بر اثر توسعه ارتباطات اجتماعی و تکنولوژی های واسط در این زمینه فرهنگ جوامع دچار تغییر و تحولات شده است و نیاز به مدیریت مطلوب و ابزارهای لازم جهت اداره هدفمند یک جامعه دارد، انتخاب مدیران نیز باید کارشناسانه باشد. کارگزاران امور فرهنگ جامعه نیز بایستی در ساختار نظام مدیریت کشور به پیشرفت علاقه داشته باشند و درصدد توسعه جامعه از طریق ابزارهای فرهنگ برآیند، در این راستا توجه به نظرات کارشناسانه مقام معظم رهبری و رهنمودهای معظم له در خصوص ضرورت و جایگاه مدیریت فرهنگ، ویژگی های مدیران فرهنگی، اصول حاکم بر مدیریت فرهنگی و راهکارهای تقویت مدیریت فرهنگی بسیار راه گشا خواهد بود. در این راستا پژوهش حاضر نظرات مقام معظم رهبری در خصوص مدیریت فرهنگی را به صورت توصیفی مورد واکاوی قرار داده است. جامعه کنونی با ایده آل های فرهنگی فاصله بسیاری دارد و این فاصله نتیجه بی توجهی و نادیده گرفتن ارزش های فرهنگی و اعتقادی است؛ افراد جامعه، مناسب نبودن یا ضعف ساختارهای نظام های فرهنگی، اجتماعی در این ضعف تأثیرگذار است؛ بنابراین لازم است راهکارها و شیوه های بهینه سازی یک ساختار و مدیریت فرهنگی استاندارد در جامعه اجرا شود و در این راستا بهره برداری

۱. این مقاله در همایش «مدیریت معنوی جامعه در سیره ائمه اطهار(ع)» ارائه شده است.

۲. طیبه سطح ۴ فقه خانواده. مدرس و معاون پژوهش حوزه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) شیراز m_meshkati94@yahoo.com

۳. مدرس و معاون آموزش حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شیراز.

از نظرات مقام معظم رهبری بسیار کارگشا خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: مدیریت، فرهنگ، مدیریت فرهنگی، مقام معظم رهبری.

مقدمه:

از عناصر مهم در موجودیت هر جامعه فرهنگ آن جامعه است. فرهنگ یک قوم یا ملت، بیانگر هویت جامعه و تعیین کننده نحوه احساس، اندیشه و رفتار اعضای جامعه است. در واقع فرهنگ، تجلی ارزش‌ها و بیانگر کیفیت زندگی اجتماعی مردم یک جامعه است. در عنصر کنونی مسائلی مانند اشاعه فرهنگی، تهاجم فرهنگی، فرهنگ دینی و مدیریت امور فرهنگی به ایجاد و یا توسعه سازمان‌ها منجر شده است. وضع و اجرای قوانین علاوه بر ماهیت، نیازمند مدیریتی آگاه هستند تا به شیوه‌ای ایده‌آل مبانی اخلاقی و فرهنگی جامعه را تحت تأثیر قرار دهند.

با توجه به عمق و وسعت اهداف فرهنگی نظام جمهوری اسلامی ایران مراکز متولی امور فرهنگی می‌بایست از قدرت تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و مدیریت بالا برخوردار باشند. چراکه بدون وجود مدیران فرهنگی شایسته، جامعه از پویایی فرهنگی لازم برخوردار نخواهد بود. این مقاله به بررسی مفهوم مدیریت، فرهنگ و مدیران فرهنگی و همچنین ضرورت و جایگاه مدیریت فرهنگی، ویژگی مدیران فرهنگی، اصول حاکم بر مدیریت فرهنگی و راهکارهای تقویت آن بر اساس بیانات و رهنمودهای مقام معظم رهبری می‌پردازد.

۱- بررسی مفاهیم

در مسیر تبیین واکاوی مدیریت فرهنگی از دیدگاه مقام معظم رهبری لازم و ضروری است به بیان مفاهیم اساسی پرداخته شود، از جمله این مفاهیم:

الف. مفهوم مدیریت

مدیریت به معنای علم و هنر اداره کردن سازمان‌های اجتماعی به کار برده می‌شود. علم مدیریت در عصر کنونی به سبب نتایج ارزشمندی که به کارگیری صحیح آن برای سازمان‌های مختلف در پی داشته، از رشد و توسعه چشمگیری برخوردار شده است. امروزه بسیاری از نظریه‌پردازان و اندیشمندان توسعه، مدیریت را مهم‌ترین رکن تحول پیشرفت اقتصادی جوامع دانسته است و بر این اساس، برای رشد و توسعه آن سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی کردند. از جمله مفاهیم مدیریت عبارت است از: استفاده بهینه از منابع انسانی و غیرانسانی در جهت تحقق اهداف از پیش تعیین شده با توجه به قوانین حاکم. (باقی

نصرآبادی، رحمانی، ۱۳۷۹، ص. ۲۶)

ب. مفهوم فرهنگ

فرهنگ از مهم‌ترین مفاهیم در علوم اجتماعی است، اصطلاح فرهنگ^۱ در متون علمی جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی از وسعت و گستردگی بسیاری برخوردار است. در تعریف فرهنگ این‌گونه آمده است: فرهنگ عبارت است از مجموعه پیچیده‌ای که دربرگیرنده دانستنی‌ها، اعتقادات، هنرها، اخلاقیات، قوانین، عادات، آداب‌ورسوم و هرگونه توانایی دیگری که انسان به‌عنوان عضوی از جامعه به دست می‌آورد. (Horton paul; 1972)

ج. مدیریت فرهنگی

مدیریت فرهنگی را می‌توان فرایند برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت و کنترل و رهبری بر مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی دانست که در راستای انتقال، تثبیت و ترویج و تکامل فرهنگی مشخص، با تمامی اجزا و عناصر آن دنبال می‌شود. (حبیبی، ۱۳۷۹، ص. ۳۷)

د. مدیران فرهنگی

مدیران فرهنگی شامل کلیه افرادی است که در مراکز یا سازمان‌های فرهنگی در سمت‌های مدیریتی قرار دارند و در ارتباط مستقیم با اداره امور فرهنگی در سه سطح عالی، میانی و سرپرستی به انجام فعالیت‌های سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و نظارت بر اجرا می‌پردازند. (حبیبی، ۱۳۷۹، ص. ۳۷)

۲- ضرورت و جایگاه مدیریت فرهنگی

فرهنگ از اساسی‌ترین جنبه‌های حیات اجتماعی هر جامعه به شمار می‌آید. در حقیقت فرهنگ شخصیت جامعه را مشخص می‌کند و نقش فرهنگ برای جامعه، به‌مثابه روح برای جسم آدمی هست. بی‌توجهی و عدم اهتمام لازم به مقوله فرهنگ ضررهای جریان ناپذیری بر حیات یک ملت وارد آورده و آن را در معرض فرسودگی و نابودی قرار می‌دهد. (حاجی ده‌آبادی، ۱۳۸۲، ص. ۶۳)

بر اساس بیانات رهبر انقلاب عناصر فرهنگی بایستی به‌آسانی در اختیار همه اقشار جامعه قرار گیرد و نباید به‌گونه‌ای رفتار شود که کالای فرهنگی، مانند کالای مصرفی و اقتصادی به دست افراد نااهل بیفتند. نظریه همگانی بودن فرهنگ و لزوم مشارکت مؤثر مخاطبان، لزوم مدیریت قوی فرهنگی برای سامان‌دهی و بهینه کردن این مشارکت احساس می‌شود و از سوی دیگر محافظت قوی و مؤثر از مرزهای فرهنگی، باورها و ارزش‌ها در برابر تهاجم گسترده فرهنگی بیگانگان نیازمند به مدیریت‌های

^۱.culture.

موفق در همه سطوح فرهنگی است.

از آنجایی که فعالیت‌های فرهنگی به دلیل تأثیرگذاری بر روح، اندیشه و رفتار انسان‌ها از ظرافت و ضریب تأثیرگذاری بیشتری برخوردار است، بنابراین فردی که بخواهد به‌عنوان مدیر در بخش فرهنگی کشور فعالیت کند، باید به این امر علاقه و دل‌بستگی داشته باشد. مقام معظم رهبری در مورد شرایط و خصوصیات مدیرانی که مسئولیت مستقیم امور فرهنگی عمومی را به عهده می‌گیرند به دو خصوصیت اشاره کرده و می‌فرماید:

«یکی اینکه وقت بگذارند، دیگر اینکه ذوق و ابتکار و توانایی و مهارت‌ها را به کار ببرند، رها کردن؛ کاری از پیش نخواهد برد. پس من اولین عرضم به شما مدیران فرهنگی این است که از جان و ذهن و فکر و وقت خودتان سرمایه‌گذاری کنید. اگر این حاصل شد بعد نوبت به این می‌رسد که ببینیم حالا کدام دستگاه‌های دیگر هم بایستی با شما همکاری کنند.» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار وزیر و مسئولان وزارت ارشاد و اعضای شوراهای فرهنگ عمومی کشور، ۱۹/۰۴/۷۴)

امور ضروری مدیریت فرهنگی عبارت‌اند از: بالا بردن خلاقیت‌های فردی و ارتقای توسعه اجتماعی، تعدیل بی‌عدالتی اجتماعی در توزیع علم و دانش، ایجاد زیرساخت‌ها و روساخت‌های مناسب برای انجام فعالیت‌های فرهنگی، تمرکززدایی بر انجام اقدامات یا فعالیت‌های فرهنگی و... (مولینیر، ۱۳۷۲، ص ۲۰)

۳- ویژگی‌های مدیران فرهنگی

امروزه توسعه، تحول و پیچیدگی اداره سازمان‌های مختلف، لزوم برخورداری مدیران از توانایی و مهارت‌های خاص مدیریت را بیش‌ازپیش مطرح کرده است.

اصولاً کارایی و کارآمدی بخش سازمانی تا حد قابل ملاحظه‌ای به نحوه مدیریت و ویژگی مدیر بستگی دارد. (باقی نصرآبادی، ۱۳۸۵، ص ۱۱۲)

مدیرانی که در امور فرهنگی نظام جمهوری اسلامی ایران فعالیت می‌کنند می‌بایست از صفات و ویژگی‌هایی برخوردار باشند که عبارت‌اند از:

الف. گرایش درونی به امور فرهنگی و هنری

ازجمله شاخصه‌های مهم مدیران فرهنگی، تمایل و گرایش درونی آن‌ها به امور فرهنگی و هنری است.

ب. دینداری

در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران ارزش‌های مطلوب فرهنگی از دین مقدس اسلام سرچشمه می‌گیرد و حرکت فرهنگ در جهت و بستر دین است. بر این اساس مدیران برنامه ریزان و مجریان فعالیت‌های فرهنگی باید از ایمان و اعتقادات دینی برخوردار باشند. مقام معظم رهبری درباره اولویت دادن مدیران به گسترش دین و روح فرهنگ اسلامی می‌فرمایند:

«فعالیت‌های فرهنگی باید باهدف تعمیق، تدین، باورهای دینی و ارزش‌های اسلامی صورت گیرد تا آینده مستقل، متعالی و سرافرازانه ملت تضمین شود... وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و همه دستگاه‌های فرهنگی باید گسترش تدین و روح فرهنگ اسلامی در اولویت کارهای خود قرار دهند.» (اداره سیاسی ستاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۷۹، صص ۴۴-۴۲)

ج. وجدان کاری

وجدان کاری به همراه دو مقوله مهم انضباط اجتماعی و اقتصادی از ویژگی‌های مهم مدیران فرهنگی است. بر این اساس برخورداری مدیران، به‌ویژه مدیران فرهنگی، از شاخصه وجدان کاری بسیار ضروری است. مقام معظم رهبری از وجدان کاری به‌عنوان جوهر تلاشی و فعالیت یادکرده و می‌فرمایند:

«باید به وجدان کار، وجدان آن وظیفه و مسئولیتی که بر دوش هر یک از افراد شما است، خیلی اهمیت بدهید و آن را احیاء کنید. امروزه کار در کشور ما بایستی پرتلاش انجام بگیرد بدون آن وجدان کاری نیز نمی‌شود.» (حدیث ولایت، ج ۵، ص ۱۰۸)

د. مسئولیت‌پذیری

امور فرهنگی به علت تأثیرگذاری پایدار بر رفتار فردی و اجتماعی و پایه قرار گرفتن در امور دیگر و به علت نتایج گسترده آن احساس مسئولیت را به‌عنوان عامل مهم در تدوین برنامه‌های صحیح و مطابق با ضرورت‌ها طلب می‌کند. مقام معظم رهبری مسئولیت‌پذیری را دارای سه بخش می‌داند و می‌فرمایند:

«اول اینکه برای نفس کار و عمل آماده باشد، دوم مسئله آمادگی و استعداد و تعهداتی به کار است به همان نحوی که سیاست‌های کلی و برنامه‌های اساسی کشور آن را اقتضا می‌کند، رکن سوم حفظ طهارت و تقوا است...» (بیانات مقام معظم رهبری در مراسم تشفیذ حکم ریاست جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی، در

۱۳۷۲/۵/۱۲)

هـ قانون‌گرایی

یکی از معضلات اجتماعی که در بخش‌های مختلف کشور مشاهده می‌گردد ضعف اولیه قانون‌پذیری در میان برخی از مدیران است بدیهی است که پیش‌برد این مهم مستلزم اعتقاد قلبی مدیران فرهنگی به ارزش و اهمیت نظم و قانون در جامعه است. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

«در نظام اسلامی باید همه افراد جامعه در برابر قانون و استفاده از امکانات خداداد میهن اسلامی یکسان و در بهره‌مندی از مواهب حیات متعادل باشند. هیچ صاحب قدرتی قادر به زورگویی نباشد و هیچ‌کس نتواند برخلاف قانون میل و اراده، خود به دیگران تحمیل کند.»

و. اعتمادبه‌نفس

برخورداری مدیران فرهنگی از روحیه اعتمادبه‌نفس به دلیل ماهیت فعالیت‌های فرهنگی و ارتباط گسترده آنان با مردم و مسئولان سازمان‌های مختلف ضروری است مقام معظم رهبری می‌فرماید:

«آن چیزی که باید در همه بخش‌ها موردتوجه قرار گیرد مسئله اعتمادبه‌نفس مدیران و مسئولان کشور است. این یک ارزش اساسی انقلاب ما است که اگر نباشد پایه‌های سازندگی کشور متزلزل خواهد شد...» (بیانات مقام معظم رهبری دیدار با اعضای هیئت دولت، ۱۳۷۵/۶/۸)

۴- اصول حاکم فرآیند بر مدیریت و مهندسی فرهنگی

برای اصلاح، تکمیل و ارتقای فرهنگ جامعه نیاز به یک برنامه‌ریزی مطلوب است، این برنامه باید مدیریت فرهنگی را تبیین کند و راهبردهای اساسی و کلان در عرصه مدیریت فرهنگ را ارائه نماید. اصول لازم برای تحقق این مسئله عبارت‌اند از:

الف جامعیت، تخصص

در مدیریت فرهنگی باید همه اجزاء و ابعاد فرهنگ در نظر گرفته شود و با نگاه واحد و جامع به مقوله فرهنگ توجه شود. مبانی و نگرش‌های بنیادین فرهنگی ارزش‌ها و چهارچوب‌های اخلاقی، ساختارها و ابزارهای فرهنگ همه و همه باید در این فرآیند موردتوجه باشند و در برنامه‌ریزی که محصول مدیریت فرهنگی است لحاظ شود. مقام معظم رهبری در رابطه با اصل جامعیت و داشتن رویکرد سامانه‌ای در مهندسی فرهنگی می‌فرماید: «فرهنگ یک سیستم است و دارای انواع و اجزایی است و مهندسی فرهنگ به‌عنوان یک مهندسی سیستم باید انجام پذیرد.» (صمدیان، شفیعی فتحی، ۱۳۹۳، ص ۱۴)

ب آرمان‌گرایی، واقع‌بینی، آینده‌نگری

در مهندسی و مدیریت فرهنگ بیش از هر چیز، وضعیت مطلوب فرهنگ به‌عنوان الگو و معیار باید موردبررسی قرار گیرد و در مورد آن توافق حاصل شود و در کنار آرمان‌گرایی و توجه به وضع مطلوب از واقع‌بینی و آینده‌نگری نباید غافل شد. در راستای بحث آرمان‌گرایی در مهندس فرهنگی مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

«در روش‌ها باید تکامل، اصلاح تغییر و رفع خطا جزء کارهای دائمی و برنامه‌های همبستگی ما باشد. « (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگ، ۱۳۸۳، ۱۹/۹/۹۲)

ج مشارکت و اجماع

نقش کلان و جامعی که برای اصلاح و ارتقاء فرهنگ ارائه می‌شود، باید به‌گونه‌ای طرح گردد که برای بیشتر متصدیان فرهنگ جامعه از اعتبار و مقبولیت برخوردار باشد. اجماع متصدیان بر سر این نقشه عامل اساسی و مهم توفیق آن در عرصه عمل خواهد بود. شرط لازم برای تحقق این اصل، جلب مشارکت و حضور همه صاحب‌نظران، فعالان، نخبگان، مدیران و کارشناسان در فرآیند مدیریت فرهنگی است. (صمدیان، شفیع فنی، ۱۳۹۳، ص ۱۶) مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند:

«برخورد افراطی از دو سو امکان‌پذیر است و تصور می‌شود؛ یکی از این طرف که مقوله فرهنگ را مقوله غیرقابل‌ارائه و غیر قابل مدیریت بدانیم، مقوله رها و خودرو که نباید سر به سرش گذاشت و وارد آن شد... نباید تحولات را سرکوب کرد و نباید تسلیم هر تحولی شد...» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب، ۱۳۸۲)

د انسجام و استناد

مدیریت فرهنگی، باید بتواند درباره چستی و چگونگی اصلاح و ارتقاء فرهنگ جامعه به ارائه راه‌کارهای کلان دست یابد. این راهکارها، اگر پراکنده، مقطعی و ازهم‌گسیخته باشند نمی‌توانند در عرصه عمل کارساز باشند، بنابراین یکپارچگی و انسجام از اصول و شرایط لازم برای این مهم است. برای رعایت اصل استناد، تنقیح مناط و روش‌های دستیابی به راهبردهای اساسی و راهکارهای کلانی است که نتیجه این فرایند خواهد بود.

در رابطه با اصل انسجام مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

«فرهنگ کشور کلاً به یک نظم، جهت‌گیری، جهت‌دهی و انسجام بخش‌های گوناگون دولتی و غیردولتی در باب فرهنگ احتیاج دارد. « (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۱، www.isna.ir)

هـ مراتب تکامل

مدیریت فرهنگی امری ذو مراتب و دارای مراحل و گام‌های تکامل یافته است، نقشه اصلاح فرهنگ نمی‌تواند یک‌طرفه و دفعی باشد، بلکه ضمن رعایت اصول پیش‌گفته و برخورداری از جامعیت، یکپارچگی و انسجام طرحی است که باید مرحله‌به‌مرحله ارائه گردد و در طراحی هر مرحله و نتایج و بازخوردهای به‌دست‌آمده از مراحل پیشین به کار گرفته شود. (صمدیان، شفیعی فنی، ۹۳، ص ۱۹).

ممکن است در نخستین مرتبه و مرحله، اجرای آزمایشی طرح توصیه شود و پس از حصول اطمینان نسبی از درستی و کارآمدی طرحی که ارائه شده است، اجرای آن تعمیم یابد.

مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «فرهنگ یک ملت را می‌شود با عوامل تأثیرگذار به تدریج عوض کرد.» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۳)

۵- راهکارهای تقویت مدیریت فرهنگی

مقام معظم رهبری راهکارهای اساسی برای تقویت مدیریت فرهنگی مدیران ارائه داده‌اند، از جمله:

«اتحاد و وحدت گروه‌های و شخصیت‌های سیاسی همه آحاد ملت و بخصوص مسئولان کشور باید نعمت وحدت و اتفاق و همدلی را - که خدای متعال آن را به ما ارزانی داشته - برای خود حفظ کنند و آن را به خطر نیندازند. در میان کسانی که حرف و جایگاه آن‌ها در نظر مردم واقعی دارد، این احساس باید احساس مسلط باشد، بر تفرق‌ها و مایه‌های تفرق غلبه کنند، به یکدیگر نزدیک‌تر بشوند.» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰/۹/۲۵)

الف تعیین مرزهای دوستی و دشمنی

مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرماید:

«من توصیه می‌کنم برادران مسلمان، برادران انقلابی هر چه می‌توانند فاصله بین خودشان را کم کنند باهم دوست و رفیق باشند باهم همکار باشند، علیه یکدیگر جوسازی و فعالیت نکنند، اما فاصله را با دشمن‌ها زیاد کنند، حرف من خطاب به جناح‌ها این است که بیایید مرزهای جدید و نویی را تعریف کنید.» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجتماع بزرگ مردم اراک، ۹۷/۰۸/۲۴)

ب تقویت ایمان و ارزش‌های اسلامی

مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرماید:

«ایمان، شجاعت و اعتماد به نفس مسئولان و مدیران فرهنگی جامعه یکی از پایه‌های اصلی است...»

مسئولان باید به وظایف خودشان عمل کنند. نیازهای مردم را بفهمند، درک و تأمین کنند... (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با پاسداران، ۹۷/۸/۱۱). شما مسئولان وظیفه‌تان این است که ایمان و امید و اطمینان را مستحکم کنید. « (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۷۸/۴/۱۰)

ج مراقبت از نفوذ دشمن

مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند:

«من از همه گروه‌ها، مدیران و مسئولان نظام خواهش می‌کنم که مراقب فریب دشمن باشند... الان هم هیچ گله و شکوهی از مردم نیست، شکوه از کسانی است که بایستی افکار مردم را جهت بدهند، اما گاهی به وظایفشان عمل نمی‌کنند و یا آشنا نیستند...» (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران ۷۹/۱/۲۶)

هیچ کدام از ما مسئولان نظام نباید اجازه بدهیم که دست‌هایی یا از روی عناد و غرض و یا از روی جهالت، در یکپارچگی ملت تفرقه ایجاد کنند و مردم را به دسته‌ها تقسیم نمایند. (بیانات در دیدار با اعضای مجلس خبرگان ۷۹/۱۲/۱)

د تهدیدشناسی

مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند:

«اولین وظیفه نخبگان کشور، شناختن واقعیت است، گزینش بهترین راه برای کشور و ملت و نظام این وظیفه نخبگان است. بعضی ممکن است هیچ تهدیدی را متوجه نظام ندانند، بگویند نه هیچ تهدیدی متوجه نظام نیست، بعضی ممکن است تهدید را قبول کنند، اما آن را متوجه به یک بخشی از نظام بدانند، نه به همه نظام و خود را خارج از آن بخش مورد تهدید ببیندارند، بعضی نیز ممکن است تهدید را جدی بدانند، اما راه‌حل آن را تسلیم و پوزش‌خواهی گمان کنند، همه این راه‌ها غلط است تهدید هست متوجه به همه نظام هم هست... راه‌حل آن هم حفظ و افزایش عناصر قدرت در درون نظام است...» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ۱۳۸۰/۱۲/۲۷)

«ملت ما نشان داده آنجایی که جای کار و حرکت و تلاش است اگر فرماندهان و مسئولان خوبی بالای سر او باشند، خواهد توانست کارهای بزرگ را به انجام برساند.» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان در صلی بزرگ تهران، ۷۹/۲/۱)

نتیجه گیری:

هر جامعه و سازمانی که دارای فرهنگ غنی تر و قوی تر باشد جامعه و سازمانی منسجم تر و پویاتر خواهد بود. در فرهنگی گویا همه افراد جامعه یا سازمان به آن فرهنگ به شدت متعهد می‌باشند. فرهنگ دینی و قوی فرهنگی است که دارای مبانی، ارزش‌ها و نمادهای کامل و صحیح باشد. شیوه مدیریت هر جامعه-ای به تناسب جهان بینی و انسان شناسی آن جامعه مربوط می‌شود، هر نظام مدیریتی به تناسب جهان بینی حاکم بر آن نظام، در معرض آفت و آسیب‌های متفاوتی قرار می‌گیرد و همین آفت‌ها هستند که نظامی را ناکارآمد و فرسوده کرده، در نهایت متلاشی می‌نماید. جوامع و سازمان‌هایی که از فرهنگ دینی و غنی برخوردار نباشند در ایام حیات خود اثربخشی و موفقیت لازم را نخواهند داشت. رسیدن به فرهنگ متعالی و مدیریت فرهنگی صحیح درگرو ارکان و مبانی مدیریت فرهنگی دینی است و ویژگی‌های دینی مدیران فرهنگی و راهکارهای تقویت آن بر اساس ارزش‌های دین مبین اسلام و نظریات علمای ارزشمند از جمله مقام معظم رهبری و سایر علما و اندیشمندان است.

فهرست منابع:

الف: سخنرانی‌ها

- بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰/۹/۲۵.
- بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجتماع بزرگ مردم اراک، ۹۷/۰۸/۲۴.
- بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با پاسداران، ۹۷/۸/۱۱.
- بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۷۸/۴/۱۰.
- بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران ۷۹/۱/۲۶.
- بیانات در دیدار با اعضای مجلس خبرگان ۷۹/۱۲/۱.
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ۱۳۸۰/۱۲/۲۷.
- بیانات در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۳.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان در مصلى بزرگ تهران، ۷۹/۲/۱.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیئت دولت، ۱۳۷۵/۶/۸.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب، ۱۳۸۲، www.isna.ir.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های استان سمنان، ۱۳۸۵، www.isna.ir.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۱، www.isna.ir.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۳، www.isna.ir.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگ، ۱۳۸۳، www.isna.ir.

روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۷۴/۰۴/۱۹.

بیانات مقام معظم رهبری در مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی، در ۱۳۷۲/۵/۱۲.

ب: مجلات

۱. آسیب‌شناسی مدیران فرهنگی از دیدگاه مقام معظم رهبری، (۱۳۸۵) فصلنامه پیام، شماره ۸۱.
۲. باقی نصرآبادی، علی، رحمانی، جعفر، (۱۳۷۹)، مدیر موفق، انتشارات لوح محفوظ.
۳. حبیبی، محمد، خصائص مدیران فرهنگی، (۱۳۷۹)، تهران، موسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان.
۴. حاجی ده آبادی، محمدعلی، مدیریت فرهنگی، (۱۳۸۲)، قم، انتشارات امام عصر.
۵. رهیافت‌های سیاسی در کلام مقام معظم رهبری، کوثر ولایت، (۱۳۷۹)، تهران، اداره سیاسی ستاد نمایندگی ولی‌فقیه در سپاه.
۶. دفتر مقام معظم رهبری، حدیث ولایت، (۱۳۷۶)، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ج ۵.
۷. صمدیان، زهره، شفیعی فتحی، علی، روانکاوی مفهوم مهندسی فرهنگی با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری، (۱۳۹۳)، مجله علوم اجتماعی، ش ۱۰۳.
۸. مولینیر، پیترو، آموزش حرفه‌ای مدیران فرهنگی، (۱۳۷۲)، ترجمه: علی هاشمی گیلانی، مرکز پژوهش‌های بنیادی.
۹. منصوری لاریجانی، اسماعیل، کارآمدی سیاست دفاعی از دیدگاه مقام معظم رهبری، (۱۳۷۹)، تهران، مرکز نشر فرهنگی آیه، سازمان تحقیقات خودکفایی، بسیج.

ج: سایت‌ها

1. www.noormags.ir
2. www.khamenei.ir
3. www.isna.ir